

ουσα· σοφίας ἔδρα, χαμηλὴ καθαρεύουσα· Ρωμέϊκο μυαλό, δημοτικὴ· τεμπελοσκυλο, χυδαία.

..

Με τέτοιο γλωσσικὸ μυστικὸ φιλολογία σοβαρὴ δὲ γίνεται. Νομίζω αὐτοῦ συζήτηση δὲ χωρεῖ. Κι' ἂς ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ βρίσκουν στὸ «Ρωμέϊκο» τίποτε λιγότερο παρὰ τὴ λύση τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Νά, λέει, αὐτὴ εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ μιλοῦμε. Ναι, βέβαια, ἡ γλῶσσα τοῦ «Ρωμέϊκου» εἶναι ἓνα νόστιμο μίγμα ἀπὸ τὶς δύο γλώσσες ποὺ ἐμάθαμε νὰ μιλοῦμε, χωριστὰ ἢ ἀνακατωμένα, κατὰ τὸ θέμα ποὺ ἐξετάζουμε. Εἶναι μάλιστα κάτι παραπάνω, διότι ἔχει ἄλλοτε καὶ ἀρχαία γλῶσσα, ἄλλοτε καὶ γαλλικὴ καὶ ἰταλικὴ καὶ ὁποιαδήποτε ἄλλη, ἀνάλογα μὲ τὴν περίστασι. Καὶ ὅλες αὐτὲς τὶς γλώσσες μὲ πολλὴ χάρι, ἀλγθία, τὶς ταιριάζει ὁ ποιητὴς καὶ τὶς κεντᾷ τὴ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη.

Τώρα, γιὰ νὰ εἴμαστε δίκαιοι, ἂς βγάλουμε τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ, ἂς βγάλουμε καὶ τὶς ἄλλες ξένες γλώσσες (συγγνώμη, κ. Καμπούρογλου, γιὰ τὸ ἄλλες) καὶ ἂς ἐξετάσουμε ἐκεῖνο ποὺ μένει. Λοιπὸν ἐκεῖνο ποὺ μένει, δηλ. δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα, καὶ πάλι δὲν εἶναι γλῶσσα φιλολογικὴ, εἶναι γλῶσσα κατὰλληλὴ μόνο γιὰ σάτυρα. Εἶναι ἓνα ἔνδυμα παρδαλὸ, ποὺ στέκει θαυμασία στὸ κωμικὸ πρόσωπο τοῦ Περικλέτου, ὅταν προσφωνῇ τὸ Φασουλῆ, δὲν ταιριάζει ὅμως ὁλότελα στὴν Τραγωδίαν, ὅταν προσφωνῇ τὸν Αἰσχύλο, ὅπως δὲν ἀρμόζουν τὰ παρδαλὰ ρούχα στὸν ἱερέα ὅταν ἱερουργῇ. Ἐσυνειθισκαμε τόσο πολὺ μὲ τὸ παρδαλὸ αὐτὸ ρούχο, ποὺ τὸ φοροῦμε ἀδιάκοπα στὴν καθημερινή μας ζωὴ, ὥστε κατάντησε νὰ μοιᾶζῃ παραφωνία τὸ σεμνὸ καὶ τὸ ὁμοιόχρωμο ρούχο. Ἀλλὰ ἔλα ποὺ ὁ ἀληθινὸς ποιητὴς δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ ἄλλοιως, κ' ἔτσι πέφτει σ' αὐτὸν τὸ βαρὺ ἔργο, νὰ μᾶς ὑπενθυμίζῃ ἀγάλια ἀγάλια ποιά εἶναι ἡ γλῶσσα μας.

Γιὰ νὰ μιλήσω ἀπάνω σ' ἓνα παράδειγμα. Τὸ Ρωμέϊκο μυαλό μὲ τὸ ἀπέδρα δὲ θὰ κάμω, ποτέ τους μιὰ γλῶσσα· εἶναι δύο στοιχεῖα ξένα. Τὸ ἀπέδρα δὲ χωρεῖ στὸ Ρωμέϊκο μυαλό· ὅσο γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ σῇ πληροφόρηση κι' ὁ αἰ. μνηστὸς ἐκεῖνος ἐνομοτάρχης ποὺ ἔγραφε πῶς «ἡ ἡμίονος Κλεοπάτρα ἀπέδρα καὶ ἐξακολούθει ἀπέδρα». Ἡ μετὰ τὴν ἀπ' τὸ Ρωμέϊκο μυαλό στὸ ἀπέδρα προξενεῖ στὴν ψυχὴ ἓνα ἐλαφρὸ ξάφνισμα, ποὺ μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι ἀλλάζουμε γλῶσσα. ἓνα ξάφνισμα ὅμοιο π. χ. μ' ἐκεῖνο ποὺ προξενεῖ ὁ συνδυασμὸς

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΛΕΓΚΡΑΝ

ἀρ' οἶσθα, τεμπελοσκυλο, ἂν καὶ σ' αὐτὸν εἶναι μεγαλῆτερο τὸ ξάφνισμα, ἐπειδὴ καὶ ἡ γλωσσικὴ ἀπόστασις ποὺ χωρίζει τὰ δύο στοιχεῖα εἶναι μεγαλύτερη.

Τὸ ξάφνισμα αὐτὸ στὴ σατυρικὴ ποίηση ὄχι μόνο δὲν εἶναι κακὸ, παρὰ εἶναι καὶ ὄργανο χρήσιμο γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς, εἶναι ὅμως ἀνυπόφορο στὴ σοβαρὴ φιλολογία. Καὶ ὁ Σολωμὸς «στὶς σάτυρες τοῦ ἀνακίττωσι ἰταλικά μὲ τὰ ἐλληνικά. Βέβαια ὅμως δὲ θὰ ἔγραφε ποτέ του ὁ Σολωμὸς π. χ.

καὶ σὰν πρῶτ' ἀνδρειωμένη
χαίρε, χαίρε, ο Λιβερτά.

Καὶ νὰ σημειώσετε, παρκακαλῶ, πῶς εὐκολότερα μπορεῖ νὰ πῇ ὁ Ρωμέϊκος ἢ Λιμπερτά, τῆς Λιμπερτάς, παρὰ ἀπέδρα, ἀπέδρας, ἀπέδρα.

Καὶ τώρα στὸ τέλος τοῦ φαίνεται πῶς ἡῶρα τὸν ὅρισμο ποὺ ζητοῦμε. Μαλλιάρως λέγεται ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ἀπέδρα ἀπὸ τὸ Ρωμέϊκο μυαλό του τὸ αἰσθημα τῆς ἐνότητος στὴ γλῶσσα.

Ο ΑΝΗΣΥΧΟΣ

ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ ΤΩ ΓΑΛΛΙΑ ΧΑΙΡΕΙΝ

Φραγκιδᾶς ἀνὴρ, τοῦτέστιν ὁ Γάλλος,
Γνώμας σοφᾶς ἐφθέγγατο κι' ἀλλοίως,
Εἰς σύλλογον τὸν Ὑπερπαρνασσόν,
Καὶ δάφνας ἀπεδέχθη καὶ θαλίαις
Τῆς ἄρρενος μερίδος καὶ θηλείας,
Τοῦτ' ἔτσι κ' ἦγουν, πάντων καὶ πασῶν.

Ὑπὲρ πλὴν τῆς λαμπρᾶς του στομυλίας,
Λαβέτω καὶ τὰ δῶρα τῆς κοιλίας,
Ἄ δυσπραγῶν ἐκβάλλει τις φύσων·
Μετὰ πολλῆς ἐκφεύγουν δυσκολίας,
Εἰσὶν οὐχ ἥττον δείγματα φιλίας
Τῶν ὑπὲρ ὧν προμάχεται Μουσῶν.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ

ΤΑΔΕ ΛΕΓΕΙ

“Ο ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΟΥ MANCHESTER”

(Νὰ τὰ χαίρεστε, Μιστριώτηδες
καὶ Καθιδόκηδες !)

Ἀκοῦστε τί γράφει «Ὁ Φύλακας τοῦ Manchester», ἡ πιδ φιλελληνικὴ ἐφημερίδα τοῦ κόσμου.

«Οἱ φοιτητὰδες τοῦ ἐλληνικοῦ Πανεπιστημίου μ' ἀρχηγούς μερικούς τους Καθηγητὰδες καὶ ἄλλους ἀντιπροσώπους τῆς νέας ἐλληνικῆς «παιδείας, διαμαρτύρουνται μ' ὅλη τους τὴ δύναμη ποὺ παρασταίνονται τὰ ἔργα τοῦ «Αἰσχύλου σ' ἓνα τους θέατρο μεταφρασμένα «στὴν ξεπεσμένη γλῶσσα ποὺ μιλοῦν οἱ ἴδιοι «τους οἱ σπουδαστὰδες, Καθηγητὰδες, κι' ἄλλοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλληνικῆς παιδείας. «Ἔτσι καθὼς ἀναγράφουμε τὴν ὑπόθεση, συγγενεῦσι κάπως μὲ πλοκὴ κωμικῆς ὀπερας. «Ἐχει ὅμως καὶ τὴ σοβαρὴ τῆς μεριά, ποὺ τῆς «δίνει μεγαλύτερη σημασία παρ' ἂν εἴταν ἀπλὴ «ἀποθέωση ἑνὸς ψευτοῦ ἥρωα. Ἄλλο ἀποτέλεσμα «δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ αὐτὸς ὁ φανατισμὸς τους «πρὸς τὴν ἀγνή κλασσικὴ παράδοση, παρὰ νὰ «κρύβῃ ἀπὸ τὸ μεγαλῆτερο σωρὸ τῶν πατριω- «τῶν τους τὰ φῶτα τῆς ἐλληνικῆς μεγαλοφυΐας «ποὺ εἶναι δὰ κ' ἡ μεγαλῆτερη δοξα τους. Τῆς

τὰ πράματα.

III «Ὅ,τι ἐδημιούργησαν τὰ παλιὰ ἐκεῖνα περιοδικὰ δὲν ἐφυγαν ἀκόμα· ἔφισε βαθιὰ τὰ σημάδια τοῦ στὴ ζωὴ μας, γιὰ τὴν ἦταν δυνατὰ ριζωμένο. Καὶ τώρα χρειάζεται ἓνας ἀγῶνας γενὸς καὶ συγκερατῆτος, μεγάλος ὅσο μεγάλος εἶναι καὶ ὁ κίνυνος ποὺ μᾶς φοβερίζει ἀκόμα, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ξαναγεννηθῶμε στὴν ἀληθινὴ ζωὴ καὶ νὰ ξαναἱσθῶμε τὸ σωτήριο φῶς τῆς ἀλγθίας. Ὁ ἀγῶνας ἔχει ἀρχίσει ἀπὸ δῶ καὶ εἰςαι χρόνις, μὰ εἶναι ἀκόμα ἀδύναμος καὶ δαίχνεται δύσκολος, ὅπως κάθε μεγάλος ἀγῶνας.

Στὴν ἀνάπλωση, ποὺ φαίνεται νὰ ξεφεύγει ἀπὸ κάθε μεριὰ τῆς ζωῆς μας, τὴν πρώτη θέσις θὰ εἴω πῶς πρέπει νὰ ἔχουν τὰ περιοδικὰ. Ἀφοῦ οἱ ἐφημερίδες προσπαθοῦν περισσότερο νὰ γαρμεύσουν ὅ,τι καλὸ ὑπάρχει παρὰ νὰ τὸ στηλώσουν, κι' ἀφοῦ τὸ βιβλίον, πρὶν προφτάσει νὰ ἰδεῖ ζωὴ, κιντυνεύει νὰ πεθάνει, τὰ περιοδικὰ εἶναι τὸ μόνο μέσο τῆς ἀντίδρασης, καὶ τὸ μοναδικὸ βήμα, ποὺ ἀπόμεινε σ' ὅσους θέλουν ν' ἀγωνιστοῦν καὶ νὰ μιλήσουν γιὰ τὴ δημιουργικὴ καινούργια ζωὴ καὶ καινούργιων ἐλπίδων. Στὰ τελευταῖα χρόνια βγήκαν μερικὰ περιοδικὰ μὲ τέτοια πρόγραμμα καὶ μὲ τέτοιες ιδέες. Δὲ μπορεῖ κανένας νὰ τὸ ἀρνηθεῖ αὐτό. Καὶ βγαίνουν τώρα ἄλλα, ποὺ δείχνουν πῶς τὸν ἴδιο δρόμο θέλουν νὰ τραβήξουν. Μὰ τὸ λέω χωρὶς δισταγμὸ πῶς θέλουν

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

3 Η ΖΩΗ ΜΑΣ Κ' Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ 3

Α'.

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΜΑΣ

Τυπνόνταν τραγοῦδια, ποὺ κλειούσαν μέσα τους πόνο κι' ἀπογοήτευση κατὰ μέγεθος, μελαγχολία ἀγνωρῆ στὸν Ἑλληνικὸ χαρακτήρα, κατακαυγὴ καὶ κατάρτες ἐνάντια στὴ ζωὴ φοβερὴ καὶ ποὺ βάραιναν τὴν ψυχὴ σὰν μολύβι. Τὸ αἶσθημα τοῦ πόνου ἦταν προσποιητό· ὅλοι κημόνονταν πῶς πονοῦν, πῶς στερεψάν οἱ δακρυοπηγές τους καὶ βρισκαν παρηγοριὰ μονάχα στὸ ἀγκομαχῆμα τῆς Μούσας τους. Ἀψυχολόγητα τὰ πράματα ρίχνονταν ὅπως ὅπως καὶ γέμιζαν τὶς σελίδες μὲ «ὦ!» καὶ μὲ «ἄ!» μὲ φοβερισμούς γιὰ τὴ ζωὴ, μὲ ματωστά-λαχτες περιγραφές, μὲ ἥρωες ποὺ αὐτοκτονοῦσαν χαρούμενοι, πῶς γλύτωναν ἀπὸ τὸ βῆρος τῆς ζωῆς. Ἡ γλυκιά

καὶ ἡσυχὴ μελαγχολία εἶχε γίνει στριγλα μὲ τρομοκώρητο πρόσωπο, ὁ ἀρκιὸς καὶ χαϊδευτικὸς ἀθέρας μας, ἀλλάζε καὶ γινόνταν βαρὺς καὶ τοῦς ἐπνίγεν ὅλους, ὁ κύρανος μας ἤθελε δὲν ἤθελε ἐπρεπε νῆναι πάντα μολυβένιος. Καὶ βέβαια ὅλ' αὐτὰ δὲ μπορούσαν παρὰ ν' ἀφήσουν τὴν ἐπίδρασή τους στὴν οἰκογένεια. Σιγά-σιγά τὸ δηλητήριο ἔμπαινε στὴν ψυχὴ καὶ παντοδύναμη πιδ ἡ ἀρρώστια κυρίευε τοὺς Νεοέλληνες.

Ἐξὺν ἀπὸ λίγες ἐξαιρέσεις, πῶχουν νὰ δείξουν μερικὰ φωτεινὰ πνεύματα στὸ πέραςμα τῶν χρόνων αὐτῶν, ὅλοι ὅσοι ἔγραφαν δούλευαν γιὰ νὰ δυνάμουν τὴν κυρίαρχη ἀρρώστια. Καὶ τὸ εἶδαμε τοῦτο ὄχι μονάχα στὴ φιλολογία μας, παρὰ καὶ στὶς διαφοροτρόπες ἐκδηλώσεις τῆς ἄλλης ζωῆς μας. Ἐπειδὴ ὅλες οἱ λεπτομέρειες τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, καθὼς θέλει καὶ δείχνει ὁ φυσικὸς νόμος, ἔχουν σχέση βαθιὰ ἀναμεταξύ τους καὶ ἡ μιὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἄλλης, ὅ,τι ἐγίνονταν στὰ γράμματα, εἰδείχονταν τὸν ἴδιο καιρὸ καὶ στὴν κοινωνία καὶ στὴν πολιτικὴ καὶ στὴ θρησκεία καὶ στὸ στρατὸ καὶ σ' ὅλη μας τὴν ἐθνικὴ ὑπαρξή. Καὶ λέγοντας ἐθνικὴ μιλῶ μὲ τὴ γενικὴ σημασίαν τοῦ ὅρισμο.

Γιὰ τὴν κατάστασι αὐτὴ δὲν εἶναι ἀφορμὴ μικρότερη ἀπὸ κάθε ἄλλη καὶ τὰ οἰκογενειακὰ περιοδικὰ. Ἀφοῦ δὲν εἶχαν κανένα μέτρο καὶ καμιά μέθοδο ὅσοι τᾶβγαναν, δὲ μπορούσαν παρὰ ἔτσι νὰ κατακινήσουν